

феромонні пастки з розрахунку 1 пастка на 1,5 га саду. Облік метеликів проводився кожні 7 днів. В період масового льоту було проведено перший випуск трихограми, а через тиждень — другий.

В результаті пошкодженість яблук яблуневою плодожеркою на модельних деревах становила 18,1 %, при цьому на контрольній ділянці — 5,3 %. В результаті ефективність дії трихограми склала 48,6 %.

**УДК 632.731:633.11(477.54)**

**Г. В. Байдик**

*Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва*

### **ТРИПСИ В ЗЕРНОВИХ АГРОЦЕНОЗАХ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

На зернових злакових культурах в Україні розвивається близько 50 видів трипсів. Найбільш чисельними і шкідливими є наступні види трипсів: пшеничний (*Haplothrips tritici* Kurd.), злаковий (*Anaphothrips obscures* Mull.), хлібний (*Limothrips cerealium* Hal.), житній (*Limothrips denticornis* Hal.), вівсяний (*Stenothrips graminum* Uzel.) та інші. Часто всі види трипсів, що пошкоджують озиму пшеницю та інші злаки, відносять до пшеничного трипса, який пошкоджує озимі та ярі пшениці, рідше – жито та ячмінь. Внаслідок пошкоджень трипсами колоски деформуються, утворюється білоколосість. Колос, пошкоджений трипсами, має характерну змочалену, пожовтілу вершину (на відміну від пошкоджень хлібними клопами). Також знижується маса і якість зерна, а загальні втрати можуть сягати 20% можливого врожаю.

В результаті проведених досліджень на зернових злакових культурах (озима та яра пшениці, ячмінь ярий, овес) на дослідному полі ХНАУ ім. В.В. Докучаєва та в інших господарствах Харківської області у 2013-2014 рр. встановлено, що щільність трипсів у фазу виходу озимої пшениці в трубку в середньому складала 3,0-3,5 екз./стебло, максимально – 11,0 екз./стебло, заселеність стебел – 3,9-10,5%, максимально – 14,0-25,0%. В період масового формування зернівки щільність личинок трипсів на озимій пшениці в середньому складала 3,6-7,1 екз./колос, максимально – 29,0-30,0 екз./колос, заселеність колосся – 19,5-21,0%, максимально – 47,0-51,0%. В

результаті літніх обстежень в період наливу зерна заселеність озимої пшениці трипсами складала 90,0-92,0% від обстеженої площі з середньою щільністю – 8,9-17,0 екз./колос, максимально – 20,0-50,0 екз./колос, заселеність колосся – 21,8-33,1%, максимально – 46,0-80,0%.

Заселеність ярої пшениці трипсами складала 49,0-100% обстеженої площі з середньою щільністю – 4,1-8,0 екз./колос, максимально – 17,0 екз./колос, заселеність колосся – 2,7-4,0%, максимально – 22%. Заселеність ячменю ярого трипсами складала 56,0-91,0% від обстеженої площі з середньою щільністю – 4,7-9,6 екз./колос, максимально – 70 екз./колос, заселеність колосся – 6,0-10,2%, максимально – 60%. Заселеність вівса трипсами складала 100% обстеженої площі з середньою щільністю – 6,0 екз./волоть, максимально – 18,0 екз./волоть, заселеність волоті – 8,0%, максимально – 14,0%.

Розмноженню трипсів сприяє тепла та суха погода. На зниження чисельності шкідника впливає підвищена вологість ґрунту восени та навесні.

В обмеженні чисельності трипсів особливе значення мають ентомофаги: жужелиці, кокцинеліди, золотоочки, хижі клопи, хижі трипси з родів аелотрипс та мелянотрипс. Якщо на одного хижого трипса приходить більше шести особин рослиноїдних трипсів, можна обмежитися крайовими обробками посівів інсектицидами.

При перевищенні економічного порогу шкідливості (ЕПШ) пшеничного трипса на озимій пшениці: на початку колосіння – 10-15 імаго на 1 стебло, у фазу молочної стиглості – 40-50 личинок на 1 колос, застосовують обприскування посівів інсектицидами, дозволеними до використання в Україні.